

Sayı : 12 .

Sene : 1981 - 1982

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TARİH ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ

*Prof. Tayyib Gökbilgin
Hatıra Sayısı*

EDEBİYAT FAKÜLTESİ MATBAASI
İSTANBUL — 1982

XVII. YÜZYILDA KONYA ŞEHRİNDEKİ ÜRETİM FAALİYETLERİ HAKKINDA BAZI BİLGİLER

Yusuf Oğuzoğlu

1 — *Esnaf Teşkilâtı*: XVII. Yüzyıl Osmanlı şehirlerinde esnaf teşkilâtı, askerî ve ulemâ zümreleri dışındaki şehirli nüfusu varlığında teşkilâtlanmış olarak bulundurmaya devam ediyordu. Bu kuruluşlar, şehrin yönetim ve ekonomisinde sahip olduğu önem yanında, sanat ve ticaretle uğraşanlarla, ulaşım ve hizmet işçilerinin sosyal hayatlarına da temel olmuştu¹.

Aslında, en eski zamanlardan itibâren, bütün Orta-Doğu cemiyetlerinde olduğu gibi, Osmanlılarda da ortak ideal ve menfaatları olan toplum gurupları, benzer biçimde teşkilâtlanmışlardı². Devlet, hemen her topluluğu, bir lider başkanlığında, birbirlerine karşı sorumlu ve birbirlerinin keffli bireylerden oluşmuş bir birim olarak kabul etmiş ve reâyâ'nın devletle veya birbirleriyle ilişkilerinde, önde gelenlerin temsilciliği ve düzenleyiciliği önemli rol oynamıştır³.

XVII. Yüzyılda Konya şehrindeki esnaf teşkilâtı geleneksel düzenini sürdürüyor gözükmektedir. Bu teşkilât gerçekte XIII ve XIV.

1 Gabriel Baer, *Türk Loncalarının Yapısı ve Bu Yapının Osmanlı Sosyal Tarihi için Önemi*, Çev. Sami Feriel, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, VIII-XII/14-23 (1970-1974), s. 90.

2 Halil İnalçık, *The Ottoman Empire, The Classical Age 1300-1600*, London 1973. s. 152.

3 Özer Ergenç, *1580-1596 Yılları Arasında Ankara ve Konya Şehirlerinin Mukayeseli İncelenmesi Yoluyla Osmanlı Şehir Müesseseleri ve Sosyo Ekonomik Yapısı Üzerinde Bir Deneme*, DTCE Basılmamış Doktora tezi, Ankara 1974, s. 133.

yüzyılların Ahî hareketinin bir devamı idi⁴. Fakat bu dönemde, Osmanlı yönetiminin merkezî otoritesi altında iyice zayıflamış ve ilk zamanlarının kuvvetli ve bağımsız karakterini kaybetmişti. Buna rağmen ahî gelenekleri şehirdeki debbağlar arasında canlı biçimde yaşatılıyordu. Debbağlar, «*ahi baba*» önderliğinde meslekî işlerini yürüttükleri gibi, Debbağhânedeki bulunan «*Ahî Evren Zâviyesi*»nde bir araya geliyorlardı⁵.

Şehirdeki esnaf teşkilâtı içinde en etkin kişi olarak «*Bazar-başı*» gözükmektedir. Bu göreve beratla tâyin edilen Bazar-başı, «cümle erbâb-ı hiref taraflarından» her konudaki işleri için vekil olup, esnafın şehir yöneticileriyle olan işlerini yürüttükten başka esnaf arasındaki anlaşmazlıklara da müdâhale etmekteydi⁶. Sicillerde, Bazar-başı'nın Beylerbeyi, Müfettiş veya başka önemli devlet görevlileri için istenen «*zehâyir*»i toplayıp, aldığı bedellerini dağıttığı hakkında bir çok belge bulunmaktadır⁷.

Osman Nuri, Esnaf loncalarının başında bir *şeyh* ile bir *kethüda* bulunduğunu, şeyhin çoğunlukla törenlerde loncayı temsil ettiğini kethüdanın ise loncanın yönetiminde söz sahibi olduğunu yazmaktadır⁸. Sicillerde lonca şeyhi ile ilgili herhangi bir kayda rastlayamadık. Ancak, «mahmiye-i Konya'da sâkin çiftçiler taifesi»nin «*çiftçiler şeyhi*» adı verilen temsilcileri vasıtasıyla vergi dağıtımı ve top-

4 Ahîlik için önce Bk. F. Taeschner, *Ahî Madd.*, EI²; Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahîlik*, Konya 1981.

5 «...Yevm-i aşurada Mahmiye-i Konya Debbağhânesinde mevlid-i şerif istima 'içün müctemi' olan» kimselere yemek verilmesi için düzenlenmiş bir vakfiye vardı. Bk. Konya Şer. Sic. 31/80.

6 «Akzâ Kuzâti'l Müslimîn Konya Kadısı Mevlânâ Mehmed-Zidet fezâiluhu südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb Mahmiye-i Konya'da Bazarbaşı olan Hacı İsmail'i vilâyete müteallik bâzı umûrda hiyânet üzre olduğun cemi' gafir meclis-i şer'e ihbâr etmeleriyle ref' olunub Râfi'-i tevki'-i refi'üş şân-ı hâkanî Receb için mehel ve müstehak ve âmmeye enfa'dur diyû tevcih olunub berâtı virilmek bâbında inâyet ricâsına arz etmeğin rikâb-ı hümâyûnum tarafından virilmiş değil ise tevcih idüb bu berât-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûnu virdüm....Tahrîren evâil-i şehri-ı rebî'ül-âhir sene hamse ve semânin ve elf». Mart ortaları 1684 târihli bu berâtta, Bazarbaşı'nın tâyini ve görevden alınmasında, «ehl-i sük» un önemi dikkati çekmektedir. Bk. Konya Şer. Sic. 28/290, 291. Bazarbaşı'nın fonksiyonu için Bk. Konya Şer. Sic. 18/107, 24/170.

7 Meselâ Bk. Konya Şer. Sic. 12/208, 18/280, 288, 20/119, 121, 25/189.

8 Bk. Osman Nuri, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*, İstanbul 1922, I, s. 560-575.

lanması, saman ve benzeri maddelerin satımı gibi işlerini gördükleri kayıtlarda yer almaktadır⁹. Çiftçiler şeyhi'nin diğer esnafın yiğitbaşılarının fonksiyonunu yüklenmiş olduğu anlaşılıyor. Diğer taraftan, evâsıt-ı Receb 1089 (1678 Eylülü başları) tarihli berâta göre «*Konyanın Haffaflar Kethüdâlığı*»na Ali Beşe isminde bir kişi tâyin edilmişti¹⁰. İlgili kayıta «...Kıdvetü'l emâsil ve'l akrân Ali zîde kadrehu südde-i saâdetime gelüb Konyanın Haffaflar Kethüdâlığı kendüye tevcih ve inâyet olunmak bâbında istidâ-yı inâyet etmeğın..» denilmektedir. Bir yeniçeri olduğu anlaşılan bu kimsenin, önceden haffaf esnafı tarafından seçilmediği dikkati çekmektedir.

Esnaf loncasının temsilcisi olarak en etkin gözüken kişi *Yiğitbaşı*'ydi. Yiğitbaşı, genel anlamda, ahalinin veya bir gurubun herhangi bir konuda, bir kamu hizmeti sırasında anlaşmazlığa düşmesini önlemek için görevlendirilirdi¹¹. Berâtle tâyin edilen Yiğitbaşının¹², Loncadan tahsîli istenen vergilerle ilgili işler¹³, Muhtesibe ve diğer görevlilere karşı Lonca mensuplarının haklarının aranması¹⁴, Loncaya hammadde sağlanması¹⁵, gibi görevlerde bulunduğu anlaşılmaktadır.

2 — *Şehirde faaliyet gösteren esnaf gurupları* : 1083 (1672) yılından önce Karaman Beylerbeyliği yapmış İbrahim Paşa ve Ali Paşa «Konyada sâkin erbâb-ı sanâyi'den» usulsüz para toplamışlar, durumun merkeze bildirilmesinden sonra, bu paralar İstanbul'da ilgililerden tahsîl edilmişti. Bununla ilgili olarak düzenlenmiş olan listede Konya şehrindeki esnaf guruplarının isimleri ve iade edilen para

9 Meselâ Bk. Konya Şer. Sic. 21/140, 23/168, 26/217, 28/31.

10 Bk. Konya Şer. Sic. 24/270.

11 Bk. Özer Ergeng, a.g.e. s. 133.

12 Evâhir-i Safer 1057 (1647 Martı sonları) tarihli beratla, Konya'ya Haffaflar Yiğitbaşısı tâyin edilmişti. Bk. Konya Şer. Sic. 8/297. Konya'da «emr-i şerif» ile Kasab Başu olan Mevlüd'ün, işlerine bâzı kasabların karıştığını arz etmesi üzerine, bunun önlenmesi için, 1092 (1681) tarihinde, Konya Kadısına ve Mütesselimine hitâben emir çıktığı görülmektedir. Bk. Konya Şer. Sic. 26/271.

13 Bk. Konya Şer. Sic. 15/103, 19/81, 36/209.

14 Bk. Konya Şer. Sic. 25/43 ve 31/237 Kürçülere «Muhtesib olanlar müdâhale idegelmeyüb, ma'rifet-i şer'le yiğitbaşuları ve kethüdâları mübâşeretile görüle gelmiş iken..»

15 Meselâ Bk. Konya Şer. Sic. 32/46, 36/200.

yer almaktadır. Listedeki meblağlar, esnaf gurubunun büyüklüğüne göre toplanmışsa, bu açıdan ölçü olacak niteliktedir¹⁶.

Esnaf gurubunun adı	İade edilen meblâğ
Cemaat-i Bakkallar	202 Kuruş
» Araste	202 »
» Derziler maan Bezzazistân	202 »
» Debbağlar	202 »
» Bezzâzlar	202 »
» Ekmekçiler	47 Kuruş, 2 sülüs.
» Kasablar maan Kirişciler ve Tâcirler	41 »
» Sipâhî Bazarı maan Dellallar	47 Kuruş, 2 sülüs.
» Attârlar maan Yağcılar	54 »
» Kuyumcular	81,5 »
» Kalaycılar maan Kazgancılar	61,5 »
» Keçeciler	54 »
» Berberler maan Hamam	41 »
» Cullâhlar	57 Kuruş, 2 sülüs.
» Değirmenciler	37 Kuruş, 2 sülüs.
» Külahçılar	44 »
» Yapucular	47 Kuruş, 2 sülüs.
» Demirciler	37 Kuruş, 2 sülüs.
» Mutaflar maan çarh	34 »
» Kazzâzlar maan kavukçular ve İplikçi.	34 »

16 Bk. Yusuf Oğuzoğlu, *17. Yüzyılda Konya Şehir Müesseseleri ve Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerinde Araştırma*, DTCF Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1980, s. 119-120.

Esnaf gurubunun adı	İade edilen meblağ
» Sarâçlar	41 »
» ESKİCİLER	34 »
» Hallâçlar	31 »
» Nalbandlar	21 »
» Semerciler	21 »
» Kutucu ve çıkırıkçı	17 Kuruş, 2 sülüs.
» Neccârlar	14 »
» Kahveci maan Duhâncı ve Kârhâne	24 »
» Nalçacı maan Çilingir	14 Kuruş, 1 sülüs.
» Arpacılar maan Hanlar	10 »
» Kılıççı maan Bıçakçı	7 Kuruş, 2 sülüs.
» Çölmekçi	10 »
» Abacılar	47 Kuruş, 2 sülüs.
» Kürkçüler	7 Kuruş, 2 sülüs.

Listede görüldüğü üzere, Bakkallar, Araste (Haffaflar), Terziler-Bedesten esnafı, Debbağlar ve Bezzâzlar en kalabalık esnaf gruplarıdır. Bütün esnaftan toplanmış olan 2032 kuruşluk meblağ dengeli biçimde tahsil edilmişse aşağıdaki sonuçlara varmak mümkündür :

Debbağlar ile onların ürettikleri ve artıkları olan maddelerle üretim yapan, Haffaflar, Keçeciler, Mutaflar, Saraçlar, Semerciler, ve Abacılar % 30'luk payla şehirde en gelişmiş sanat gurubu olarak gözükmektedir. İkinci sırada ise, Dokuma sanayiine dahil edebileceğimiz Bezzâzlar, Cullâhlar, Kazzâzlar, Kavukçular, İpekçiler ve Hallâçlar toplam % 16'lık rakama ulaşıyorlardı. Bakkallar, ekmekçiler, Attarlar ve Yağcılar gibi diğer esnaf gruplarının üretime dönük olmadıklarını göz önüne alacak olursak, XVII. yüzyılda Konya Şehrindeki üretim faaliyetlerinde, Deri sanayii ile Dokuma sanayinin hakim iş kolları olduklarını söylemek mümkündür. Başka kayıtlar da bunu doğrular niteliktedir.

Deri sanayii : Debbağlar bu sanayi' içinde önemli bir yer işgal ediyorlardı. Konyada, Debbağların bulunduğu bölge Debbağhâne Mahallesi olarak anılmakta ve buradan bir akarsu geçmekteydi¹⁷.

17 Bk. Konya Şer. Sic. 14/113.

Sıcak ve bol su bulunduğu için, Debbağlar şehirdeki bazı hamamlardan da faydalanıyorlardı. Ertaş, Türbe ve Şeyh Ahmed Efendi Hamamlarında ayrıca debbağhâne bölümü bulunuyordu¹⁸. Tabakhâneler genellikle iki katlı olup, muhtemelen üst katta sahtiyân v.s. kurutulmaktaydı. Alt katta imal edilen derileri batırmak için, ön tarafta, «kireçlik» tâbir edilen çukurlar vardı¹⁹. Koyun ve keçi derisi üç ayda, manda derisi 1-2 yılda, at ve deve derisi 5-6 ayda kereste haline gelebiliyorlardı²⁰.

Konya debbağlarının en önemli hammaddesi keçi derisi idi. «Yerli ve misâfir olup keçi derisi bey' idenlerden keçi derisinin iştirâsı» debbağlar hırfetine aitti. Debbağlar, hanlarda oturup, keçi derisi toplayarak «ahar diyâra getiren» tüccarları engellemeye çalışıyorlardı²¹. Debbağlara bağlı olarak çalışan *Sağrı Debbağcıları*, saraçların kullandığı kalın deriyi üretmekte idiler²². Ayrıca, *Sahtiyân Perdahtçıları* da debbağlara bağlı idiler²³.

Konya debbağları muhtemelen, öküz, inek ve camız derisi işlemiyorlardı. Bu tür derilerin Konya'da satın alma izni Karahisar-ı Sahib'li tüccar ve debbağlara bırakılmıştı²⁴. Bunlar, işledikleri «perdahtlı ve mazulu» gön ve köseleyi Konyaya getirip satıyorlardı. Böylece, Konya debbağları keçi derisinden yapılan ve kullanım alanı geniş sahtiyân üretirken, üretimi daha uzun zaman alan ve kullanım alanı dar kaba deri işlerinin Konya dışında yapımına izin vermişlerdi.

Deri sanayiinde kullanılan ikinci önemli hammadde boya idi. Tabakhânededen çıkan deri, çeşitli renklere boyanıyordu. Evliya Çe-

18 Bk. Konya Şer. Sic. 24/157. Eski Bazar Hamamı da aynı zamanda «Ahi Murad» Hamamı olarak anılıyordu. Bk. Konya Şer. Sic. 16/194.

19 Bk. Konya Şer.Sic. 31/44.

20 Bk. Çağatay Uluçay, *17'nci Yüzyılda Manisa'da Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilâtı*, İstanbul 1942, s. 68-74.

21 Bk. Konya Şer. Sic. 38/148. Konya'da ham deri satışı, At Pazarı Kapısı dışında kurulan Pazar yerinde yapılıyordu. Bk. Konya Şer. Sic. 32/46.

22 Bk. Konya Şer. Sic. 36/201.

23 Bk. Konya Şer. Sic. 21/62.

24 «...Mahmiye-i Konya'da At Bazarı Kapusunda bey' için getirülen inek ve öküz ve camıs derilerini Kara Hisar'dan gön ve kösele getiren tüccar ve debbağ alub, Kara Hisar'a getirüb andan dahî perdahtlı, mazulu gön ve kösele getirüb bey' ide gelüb yerliden dahl ide gelmiş değil iken.» Bk. Konya Şer. Sic. 38/148.

lebi Konya'dan bahsederken, «..debağları, mülk-i Osmâniyedeki debbağların en mâhirleridir. Meram dağında bir gûne çiçek hâsıl olur ki nilgündür, debbağlar anın ile debbağ adım idüb, asumânî renk, gül şeftali sarı, turuncu, kırmızı sahtiyan i'mâl iderler ki, garb ve acemde ma'ruftur» demektedir²⁵. Konya debbağları incelediğimiz dönemde boya maddesi olarak mazu ve safran kullanıyorlardı²⁶.

Debağların ürettiği sahtiyanı işleyip satan *Haffaflar* kalabalık bir esnaf gurubunu oluşturuyorlardı. Onlara bağlı olarak çalışan *Dikiciler* ve *Postalcular*'ın ürettikleri siyah çizme astarlı çizme, foldâr (sandal), postal, pabuç, mest ve edik *Haffaflar Suku*'nda satılıyordu²⁷. 17 Safer 1087 (27 Nisan 1676) tarihli bir sicil kaydına göre, Konya'da «..hırfet-i haffafân tevâbiinden olub mest diküb, bazan Konya, bazan İstanbul'a bey' iden *Sayager* 60 nefer ve erbâb-ı dükkâgîn olan Haffafân ve sâirleri 120 nefer» idiler²⁸. Bu kayda göre, 17. Yüzyılda Konya şehrinde ayakkabı ve benzeri mal üreten ve satan iki yüze yakın esnafın bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Mallarını pazarlayış biçimine gelince: Genellikle mudârebe ortaklığı kurularak, ortaya konulan sermâye ile hammadde alınmakta, usta olan ortağın ürettiği malları diğer ortak götürüp satmakta idi. 1087 (1676) yılında, Dilâver b. Abdullah ve Elhac Mehmed b. Abdullah 434 kuruş harcayarak 890 aded keçi derisi ve 2,5 kantar mazu almışlar, Dilâver «sahtiyan düzüb» ürettiği 400 sahtiyanı Mehmed'e vermiş, O da İstanbul'a getirerek satmıştı. İki ortağın bu işten, süresini belirleyemediğimiz zaman içinde, 88 kuruş kazandıkları anlaşılmaktadır²⁹. İki ayrı kayıttan ise, Konya'dan Edirne'ye 40 çift iç edik ile 32 çift mest, İstanbul'a da 524 kuruşluk mest sevkedildiği görülmektedir³⁰. Konya deri esnafı İzmir piyasasına da açılmıştı. 1081 (1670) yılında, Elhac Himmet b. Kalender ile Elhac Hüseyin

25 Bk. Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, İstanbul 1314, III, s. 23.

26 Bk. Konya Şer. Sic. 24/270, 19/84, 23/131: Bir defasında, Bolu Sancağı Safranbolu kazâsından 195 çeki safran gelmişti.

27 Bk. Konya Şer. Sic. 15/103, 21/72: Haffaflar, kendi karşılarında satılması gereken malları, pazar yeri ve başka yerlerde satanları engellemeye çalışıyorlardı.

28 Bk. Konya Şer. Sic. 21/72.

29 Bk. Konya Şer. Sic. 13/20: Bu arada, ham derinin artıkları olan tiftik ve kıl da satılarak değerlendirilmişti.

30 Bk. Konya Şer. Sic. 21/94, 20/204.

b. Yahya'nın ortaklığı sonucu Elhac Himmet'in Konya'da ürettiği 1100 kurusluk mest ve benzeri malın İzmir'deki değeri 1900 kurus olmuştur³¹. Yine aynı yılda Konya'dan İzmir'e, satılmak üzere toplam 1038 sahtiyan, 323 at nalı, 3 meşin götürmüş olan Ali b. Himmet'in kaydı geçmektedir³².

Yukarıdaki örnekler, Konya şehrinde 17. yüzyılda, İstanbul İzmir, Edirne gibi büyük şehirlere mal sevkeden gelişmiş bir deri sanayinin varlığını gösterecek niteliktedir³³.

Dokuma Sanayi : Bu dönemde, Konya şehrinde Dericilikten sonra en yaygın sanat dalı olarak Dokumacılık göze çarpmaktadır. Dokuma hammaddesi olarak, Konya pazarına *ham pamuk, kaftan pamuğu, Mısır keteni, Hatunsaray keteni*, İpek olarak da, *Al ipek, Elvan İpek, Bursa İpeği, Acem İpeği* gibi çeşitler geliyordu³⁴.

Pazardaki ipliğin satın alma hakkı *Cullâhlar*'a bırakılmıştı. Özellikle, İç kale mahallesinde ve Sille köyünde oturan zimmiler arasında evlerinde bez dokuyanlar çoğunlukta idi³⁵. Konya'da *Bedesten* den ayrı olarak *Bezciler Sûku* da bulunuyordu³⁶. Ebu'l Fazl Câmiinin İplikçiler Câmii olarak anılmaya başlaması çevresindeki esnafla ilgili olmalarıdır.

Cullâhlar tarafından dokunan, *boğası, alaca, makrama, belediyasık, gömleklilik* gibi çeşitli mallar bedesten ve İplikçiler Çarşısından gayri Pazar yerinde ve başka işlek yerlerde de satılıyordu.

31 Bk. Konya Şer. Sic. 14/119.

32 Bk. Konya Şer. Sic. 14/149.

33 Karaman eyâletinde, Bor, Akşehir ve Konya'da bulunan güherçile imâlathânelerine gerekli olan, barut kesesi ihtiyacını da Konya esnafı karşılıyordu. 1084 (1673) yılında, Bor'daki imâlathâneye 6000 aded meşin barut kesesi gönderilmişti. Bk. Başbakanlık Arşivi, *Maliyeden Müdevver Defterler* ts., nr. 4527/10. Konya'da faaliyet gösteren, fakat dışa dönük üretim yapıp yapmadığını bilemediğimiz, büyük sermayeli deri imâlatçıları vardı. Bunlardan, Hacı Hasan Câmii'ni yaptırmış olan Elhac Hasan'ın ve Oğlu Müderris Mehmed Efendi'nin 10.800 kurus sermayeleri bulunuyordu. Bk. Konya Şer. Sic. 25/37.

34 Bk. Yusuf Oğuzoğlu, *a.g.e.*, s. 143.

35 Bk. Konya Şer. Sic. 36/109, 14/22, 23/111, 36/109 : Cullâhlar pazardan iplik toplayarak, kendilerine yüksek değerle satan basmacıları dava etmişlerdi.

36 Bk. Konya Şer. Sic. 23/13.

Bunu önlemek için, özellikle Bedesten esnafının bir çok defa Konya mahkemesine ve merkeze başvurmuş olduğunu görmekteyiz³⁷.

Diğer Üretim Faaliyetleri : 17. Yüzyılda Konya şehrinde *Güherçile karhânesi, Mumhâne, Bezirhâne* ve *Buzhâne* gibi imalâthânelerden ayrı olarak *Saraçlar, Semerciler, Kılıççı* ve *Bıçakçılar* da üretim faaliyetlerine katılıyorlardı. Gerek Beylerbeyi kapısında, gerek kale-eri olarak, gerekse yeniçeri ve tımarlı olarak şehirde bir çok asker bulunduğundan³⁸ bazı sanat dallarının iş hacmi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Karaman Beylerbeyi Ali Paşa 1084 (1673) yılında, üç ay içinde, Saraçlardan 74 kuruşluk, Kılıncılardan 11,5 kuruşluk, Demircilerden 25 kuruşluk, Semercilerden 12 kuruşluk, Nalbandlardan 30 kuruşluk mal almış veya iş yaptırmıştı³⁹.

Bakkal, Ekmekçi, Yağcı gibi esnaf gurubu, sayısı yirmi bine ulaşan şehir nüfusu için önemli bir hizmet içindeydi⁴⁰. Şehrin çeşitli kesimlerine dağılmış olarak faaliyet gösteren bu esnafın, *Bakkallar Yiğitbaşı* ve *Bazar-başı* eliyle, Beylerbeyine, Konya'dan geçen yüksek devlet görevlilerine ve müfettiş paşalara erzak verdiği anlaşılmaktadır. Bu kayıtlardan bir çoğunda, ilgili esnaf temsilcisi verdiği malın karşılığını tamamen almış olduğunu beyan etmekteydi. Bazı sicil kayıtlarında ise daha açık ibârelere rastlamak mümkündür. Meselâ, 1096 (1685) yılında «*Memâlik-i Anadolu Müfettişi*» sıfatıyla Konyaya gelmiş olan *Ali Paşa'ya verilen günlük zahîre* miktarı şöyleydi: *25 aded koyun, 100 vukiyye yağ, 14 vukiyye bal, 350 vukiyye pirinç, 20 vukiyye soğan, 8 vukiyye nohut, 5 vukiyye tuz, 4 vukiyye nişasta, 10 vukiyye keşkillik buğday, 2 vukiyye bal mumu, 8 vukiyye yağ mumu, 200 dirhem biber, 50 aded yumurta, 50 aded ta-*

37 Meselâ Bk. Konya Şer. Sic. 36/109, 14/22, 23/111. Konya şehrinin hem fiziki hem de nüfus yönünden hızla büyümesi sonucu, şehirde yeni merkezler oluşuyordu. Buralarda satış yapan «Koltukçu tâifesi» nin «men 've def» edilmesi için çıkan karar ve emirler ister istemez sonuçsuz kalmaktaydı.

38 Reb'ü'l-evvel 1070 (Kasım 1659) tarihinde Konya şehrinde : «yetmiş nefer yeniçeri ve cebeci ve topçu ve kırk bir nefer sipâhi ve yetmiş dört nefer züemâ ve erbâb-ı timâr ve seksen yedi nefer hisar eri» oturuyordu. Beylerbeyi'nin kapısında ise en az 600 sekbân vardı. Bk. Yusuf Oğuzoğlu, *17. Yüzyılda Konya nüfusu hakkında bazı gözlemler*, IX. Türk Tarih Kongresi, Basılmamış Bildiri.

39 Bk. Konya Şer. Sic. 19/122, Bu çeşit harcamalar, Beylerbeyi'nin 3 aylık bütün masrafları içinde % 15 lik bir değer ihtiva etmekteydi.

40 Bk. Yusuf Oğuzoğlu, *Adı geçen bildiri*.

vuk, 20 vukiyye süt, 20 vukiyye yoğurt, 25 vukiyye kuru üzüm, 3 vukiyye badem, 600 adet ekmek, 6 vukiyye kabak ve sebze, 25 vukiyye taze üzüm, 50 yük odun, 60 yük saman, ve 160 karaman kilesi un. Ali Paşa'nın 2000 kuruşluk «mesârıfı» olduğunu dikkate alacak olursak, özellikle 17. yüzyılın ikinci yarısında, birçok müfettişe erzak temin eden esnafın iş hacminin fazlalığı dikkati çekmektedir⁴¹.

Sonuç : 17. Yüzyılda Konya Şehrindeki üretim faaliyetlerine katılan Esnaf, gerek hammadde temini, gerekse ürünlerini pazarlayış usulleri bakımından geleneksel düzenini sürdürüyor gözükmektedir. Şehirde yapılan üretim, genellikle yakın çevreye yöneliktir. En gelişmiş üretim alanı olarak gözüken dericilik bazı büyük Osmanlı şehirlerine açılmış ise de, büyük bir kapasiteye ulaştığını söylemek mümkün değildir.

41 Bk. Konya Şer. Sic. 28/1,2,3.